

Ambtelijke reactie provincie Zuid-Holland op de nationale visie op duurzame koolstof in de chemische industrie

28 mei 2025, team circulaire industrie

- Hoe verwacht u dat deze visie effect heeft op u of uw organisatie?

Het Rotterdamse haven-industrieel complex en de verspreide industrie in Zuid-Holland verkeren in een omvangrijke grondstoffen- en energietransitie. Wij stimuleren de transitie in de industrie, waaronder veel ketens van chemiebedrijven, door in te zetten op energie- en grondstoffefficiency, vernieuwing van het energiesysteem en vernieuwing van het grondstoffen systeem (duurzame koolstof). De visie van IenW is hiervoor behulpzaam. De visie ondersteunt onze bestaande beleidskeuzes en investeringen ten behoeve van een circulaire industrie. Door deze visie voelen wij ons door het Rijk gesterkt om door te gaan.

Wij kijken uit naar de beleids- en uitvoeringsagenda die jullie dit jaar gaan uitwerken. Wij verwachten dat deze agenda verdere richting geeft aan hoe de transitie eruit gaat zien en welke acties nodig zijn. Graag zien wij de rol van de decentrale overheden, zoals de provincies, in deze agenda terug. Dit omdat wij als provincie een belangrijke schakel vormen. Wij hebben nauw contact met de regionale bedrijven en koepelorganisaties, zijn goed op de hoogte van de kansen en uitdagingen voor circulaire industrie bij ons in de regio en hebben al een aantal onderzoeken uitgevoerd.

Zoals in de visie ook geconstateerd, is ruimtelijke inpassing een belangrijk vraagstuk voor de vernieuwing van het grondstoffsysteem. Hier willen jullie in het kader van de Nota Ruimte nader onderzoek naar laten uitvoeren. Recentelijk hebben we samen met de gemeente Rotterdam al laten onderzoeken wat de overstap van fossiele koolstofhoudende grondstoffen naar hernieuwbare alternatieven in het Havenindustriële Complex van Rotterdam (HIC) betekent voor het ruimtegebruik. Goed om hier kennis van te nemen:

<https://www.zuid-holland.nl/actueel/nieuws/maart-2025/transitie-duurzame-grondstoffen-1-4-keer-ruimte/>

- Wat zijn volgens u de belangrijkste elementen voor de overgang naar gebruik van duurzame grondstoffen in de chemie? En op welke punten wijkt dit af van de beschreven visie?

De provincie Zuid-Holland juicht het initiatief om te komen tot een nationale visie op duurzame koolstof toe. Wij onderschrijven de rol van een sterke chemiesector in Nederland ten behoeve van een circulaire economie. De chemiesector heeft behoefte aan richting maar vooral ook aan stevige ambities, **vraagsturing en marktcreatie** voor producten gebaseerd op duurzame koolstof. Die dimensie van het transitiepad, wat ons betreft de belangrijkste, krijgt te weinig aandacht in het stuk. Wel noemen jullie in hoofdstuk 7 kort dat het hebben van een afzetmarkt een belangrijke zekerheidsfactor is voor financiers en dat duurzame businessmodellen zonder afzetmarkt nauwelijks van de grond komen. Echter, juist in een visie zou deze cruciale randvoorwaarde veel centraler moeten staan. Het is geen detail van de uitvoering maar juist een fundamentele randvoorwaarde die hard nodig is om de transitie te bewerkstelligen en actieve inzet vanuit (Rijks)overheid vereist. Wij vragen daarom om dit punt prominenter op te nemen in de visie. Zo is er ook meteen een duidelijke opdracht vanuit de visie voor de beleids- en uitvoeringsagenda om acties uit te werken voor vraagsturing en marktcreatie. Deze is extra essentieel omdat overheden in binnen- en buitenland momenteel duurzaamheidsambities lijken los te laten.

Een ander aspect dat wat ons betreft meer aandacht mag krijgen is efficiënt gebruik van grondstoffen en het verminderen van de vraag naar producten. Voor de transitie is het inderdaad de kern om de fossiele grondstoffen te vervangen door duurzame alternatieven. Echter, verlies efficiënt gebruik van grondstoffen en vraagvermindering niet uit het oog. Het is belangrijk om de totale vraag naar grondstoffen terug te dringen zodat de opgave niet onnodig groot en complex blijft. De duurzame alternatieven zijn vaak duurder en vragen meer ruimte, energie en infrastructuur dan de fossiele grondstoffen. Door efficiënter om te gaan met materialen en de vraag naar nieuwe producten te beperken, verkleinen we de totale grondstoffenbehoefte waardoor de resterende vraag daadwerkelijk kan worden ingevuld door deze alternatieven.

- Wat wilt u namens uzelf of uw organisatie meegeven in de verdere uitwerking van deze visie in de latere beleidsagenda?

Wij zouden gelet het bovenstaande graag betrokken worden bij het vervolgtraject. En we zouden u bij de verdere uitwerking van de visie alvast het volgende mee willen geven per hoofdstuk:

2 Visie op koolstofchemie

In het toekomstbeeld staat dat we in 2050 hard op weg zijn naar een fossielvrije chemie. Betekent dit ook dat IenW nu al zegt dat de doelstelling van 100% circulair in 2050 niet gehaald gaan worden? Wij roepen op om alsnog vast te houden aan het streven naar het behalen van de zelf gestelde doelstelling van circulair in 2050 en de tekst hierop aan te passen.

De visie beschrijft: *Het fossiele grondstoffengebruik is in 2050 zoveel mogelijk vervangen met duurzaam grondstoffengebruik. De mate waarin het lukt om fossiele grondstoffen uit te faseren zal afhankelijk zijn van de internationale markt en beleidscontext.* Moet deze visie niet juist zorgen voor beleidscontext? En hoe dan? Welke beleidscontext is nog meer van belang voor het realiseren van een duurzame koolstofchemie? En welke invloed heeft deze visie daarop? Hoe draagt deze visie bijvoorbeeld bij aan *een Europese interne markt voor duurzame producten en grondstoffen die vraag creëert en de industrie weerbaarder maakt tegen import van niet-duurzame producten van buiten Europa* (pagina 10).

Een duurzame koolstofchemie vraagt om ontwikkeling van een markt en een goed investeringsklimaat voor groene materialen. De gekozen insteek van de visie vervanging, alternatieve routes en nieuwe chemie, lijkt wat gekunsteld en onduidelijk. De chemie maakt voortdurend nieuwe producten, van belang is dat het uitgangspunt niet langer fossiel is. Als dit de gekozen insteek is, dan zou deze verduidelijkt moeten worden. Maar welke route dan ook, essentieel is dat er een vraag naar producten op basis van duurzame koolstof wordt gecreëerd, bijvoorbeeld in analogie met de RED III-directive voor hernieuwbare brandstoffen. Een dergelijke marktprikkel ontbreekt voor circulaire chemicaliën, met als gevolg dat de markt blijft kiezen voor lineaire niet circulaire koolstofhoudende producten. De overheid zou dus, niet zozeer de technische inrichting als wel vanuit een kaderstellende stimulerende rol de ontwikkeling van circulaire koolstofketens moeten faciliteren.

De visie noemt dat de inzet van duurzame biograndstoffen in chemie nieuwe verdienmodellen oplevert voor boeren, maar mag niet ten koste gaan van voedselzekerheid. Dat laatste onderschrijven wij, tegelijkertijd mist in deze visie hoe hierbij ook rekening wordt gehouden met andere vraagstukken op het gebied van de vitaliteit van de bodem, biodiversiteit en uitputting van natuurlijke hulpbronnen in binnen- en buitenland.

3 Transitiepad naar 2050

In het algemeen is de tekst in deze visie beschouwend. Zo wordt in dit hoofdstuk genoemd dat het beoogde transitiepad geen autonome ontwikkeling is en er tijdige sturing nodig is. Dat laatste vraagt om een uitwerking: Wie neemt welke rol in? IenW, KGG, Rijk, EU? Wat ons betreft zou de focus van deze sturing moeten liggen op vraagcreatie en marktprikkels, zoals eerder ook genoemd. Een aantal bedrijven zijn al actief, maar ontwikkelingen lijken te stagneren omdat een afzetmarkt voor producten op basis van duurzame koolstof ontbreekt.

En een van de onzekerheden die meegenomen zou moeten worden is structurele beschikbaarheid van duurzame koolstofbronnen.

De concurrentie om ruimte (pagina 13) op korte termijn herkennen we. Is het mogelijk dat in deze visie uitspraken worden opgenomen dat het Rijk zich uitspreekt om circulaire bedrijvigheid hier voorrang te geven? Juist omdat we nu die bedrijvigheid nodig hebben voor een duurzame circulaire economie in 2050 die wel past binnen de beschikbare ruimte.

4 Beleidsstrategie

We onderschrijven de uitgangspunten. Genoemd wordt: Om de bereidheid voor investeringen te stimuleren, moet een Europese interne markt voor duurzame grondstoffen en producten gecreëerd worden. Hoe speelt deze visie op duurzame koolstoffen daarop in? Zet IenW daarbij ook stevig in op vraagcreatie vanuit/via de Europese politiek. Denk aan verdergaande recyclaatverplichtingen en een bijmengverplichting voor hernieuwbare grondstoffen voor de productie van materialen. Wat we daarbij mee willen geven is om ook oog te hebben voor:

- ongewenste effecten van de Renewable Energy Directive (RED III) Maatregelen om het gebruik aan brandstoffen te reduceren. De Renewable Energy Directive (REDIII) bevat een bijmengverplichting voor hernieuwbare grondstoffen, afval en biomassa, welke contraproductief is voor hoogwaardig hergebruik van reststromen in de chemische industrie.
- incentives voor de Europese industrie om carbon capture and usage (CCU), waarbij het CO₂ wordt vastgelegd in materialen, aantrekkelijker te maken dan carbon capture and storage (CCS). Het huidige systeem voor Europese CO₂ emissiehandel (ETS) steunt deze route niet.

5 Context van de koolstofchemie

In dit worden leidende principes geformuleerd. Ook hier mist een focus op vraagcreatie van hernieuwbare fossielvrije producten. Het wordt wel zijdelings genoemd, maar is geen leidend principe. Een insteek van de visie zou ook minder technocratisch kunnen zijn en meer gericht op de randvoorwaarden scheppende rol van de overheid: marktcreatie, ruimte, regelgeving.

6 Duurzame koolstofbronnen

In de visie wordt infrastructuur als beperkende factor gezien. In Zuid-Holland is het momenteel juist lastig om de beschikbare CO₂-infrastructuur voor de tuinbouw juist gevuld te krijgen vanwege CCS. Bij CO₂ beschikbaarheid maken wij ons daarom meer zorgen over de sturingsmechanismen die op dit moment CCU juist tegengaan. ETS en CCS-beleid zorgen ervoor dat de makkelijk verkrijgbare (biogene) CO₂ als grondstof niet kan worden ingezet waardoor er voor CCU, DAC of DSC nodig is. Hoe ziet u dat? En welke actie zou kunt u daar eventueel op plegen?

Detail: figuur op pagina 34/35 figuur is onduidelijk en lijkt in tegenspraak van tekst.

Op pagina 36 wordt beschreven dat de ruimtevrage voor CCU-technieken groot is. Dit klopt wanneer enkel naar Direct Air Capture wordt gekeken. Echter, bij CO₂ afvang van een industriële puntbron valt de ruimtevrage mee. Al helemaal wanneer de afgevangen CO₂ rechtstreeks van de industrie met een pijpleiding naar een CCU-bedrijf wordt gebracht is er relatief weinig ruimte nodig.

7 Financiering

In dit hoofdstuk wordt het belang van een afzetmarkt genoemd. Zoals eerder genoemd, is dit niet een detail dat op het eind genoemd moet worden maar een cruciale randvoorwaarde die een veel prominentere plek in de visie vereist.